

VELKOMMEN TIL SPORET VED VESTERMØLLE

Sporet ved Vestermølle er 4,4 km langt og ruten er markeret med gule trekkanter og prikker på pæle. Sorte pæle står på kommunale arealer og brune pæle på private arealer. Sporet starter på parkeringspladsen ved Vestermølle. God tur!

VESTERMØLLE

I middelalderen tilhørte landbruget og vandmøllen Vestermølle benediktiner-nonnerne på Ring Kloster. Ved reformationen i 1536 inddrog kongen bl.a. de midtjydske klostres gods, og Vestermølle blev videreført som kormølle af fæstere under kongen.

I 1767 solgte kongen krongodset i Midtjylland ved en auktion på Skanderborg Slot. Nye private ejere drev fortsat vandmøllerne og det landbrug, som hørte til dem.

Fra midten af 1800-tallet blev Vestermølle et yndet udflugtsmål for borgerne i Skanderborg – til fods eller i båd over Skanderborg Sø. I 1870'erne kom et lille traktørsted, og 1912-1954 var her restaurant i Riddersalen og dansepavillon. Dansepavillonen faldt sammen under novemberstormen i 1994, men den smukke træbygning med Riddersalen blev stående. I forbindelse med indretningen af Vestermølle som kultur- og aktivitetscenter med bl.a. formidling i 2009-2010 er Riddersalen blevet restaureret og er nu igen sommerrestaurant under Restaurant Vestermølle i møllehuset.

1 HELLIGILDEN JERNKILDEN

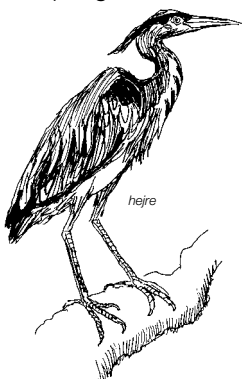
Jernkilden ved Vestermølle er rig på okker, der kan anvendes som farvestof i maling og kalk, hvis det raffineres, tørres og brændes. Alt efter temperaturen vil okkerpulveret antage gul/orange eller brunrøde farver. Jernkilden er en helligkilde, som var helbredende på lammelser og øjenlidelser.

2 ØVRE MØLLEDAM

Man kan endnu se dæmningen fra en stor, øvre mølledam. Efter lynnedslag og oversvømmelser ved Vestermølle i 1909 blev den øvre mølledam opgivet og området udlagt til græsning. I skrænten nord for skovvejen ses en tilgroet afgravning, hvorfra der måske er hentet jord til dæmningen.

3 SØNDERBÆKKEN

Vandet til Vestermølle kommer fra Sønderbækken, der udspringer mellem Fruering og Hvolbæk. Bækken bugter sig i en dybt nedskåret kløft og er et fint naturligt vandløb med stort fald, slyngninger og grus og stenbund.

De varierede fysiske forhold gør, at der er mange potentielle gydepladser for ørred og mange levesteder for vandløbsinsekter. Bækken har en stabil vandføring, da den i den nedre del af slugten har kontakt med grundvandet. Mølledammen har i århundreder dannet en spærring for vandløbsfaunaen pga. et ca. 2 meter højt styrt ved afløbet fra dammen. Men i 2010 er vandløbet blevet restaureret af Skanderborg Kommune i et grønt partnerskab med Vestermølle Møllelaug, Aktiv Fritid Skanderborg, Skanderborg Lystfiskerforening, Danmarks Naturfredningsforening, Destination Skanderborg / Oplev Søhøjlandet, Friluftsrådets Søhøjlandskreds og Skov- og Naturstyrelsen Søhøjlandet. Spærringen er blevet udlignet i et nyt vandløbsstryg på dæmningen syd for mølledammen. Der er herved igen skabt passage i vandløbet, så sørrederne kan vandre op i bækken for at gyde i grusbunden.

Vestermølle har flere gange været ramt af dæmningsbrud og oversvømmelser, når store vandmængder har forvandlet bækken til en buldrende strøm med sand, grus og sten.

Vestermølle har flere gange været ramt af dæmningsbrud og oversvømmelser, når store vandmængder har forvandlet bækken til en buldrende strøm med sand, grus og sten.

4 STENKISTEN

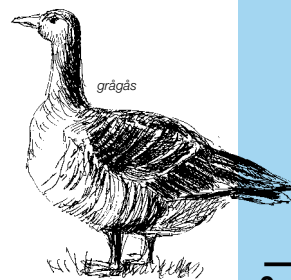
Ved et vestligt sideløb findes en stenkiste, som er anlagt af store flade sten over det lille vandløb.

Se efter den gule folderkasse – her starter sporet

Ruten er på sporet afmærket med gule trekkanter og prikker på pæle

5 RANDEVBJERGSKOVEN

Skræntskoven på den østlige side af Sønderbækken var oprindeligt fællesskov for gårde i Skårup og Fruering. I første halvdel af 1800-tallet blev skoven udmatrikuleret i 40 parceller fordelt på 13 lodsejere, som alle fik både god og mindre god skov.

6 STENDIGET

Skovområdet på begge sider af Sønderbækken er fredsskov, oprindeligt omkranset af jord- eller stendiger, som skulle forhindre husdyr i at komme i skovene og æde opvæksten. Før fredsskoven blev indført i 1805, græssede kreaturerne i skovene, og svinene åd agern og bog (olden). Efter 1805 var bevoksninger med højstammede

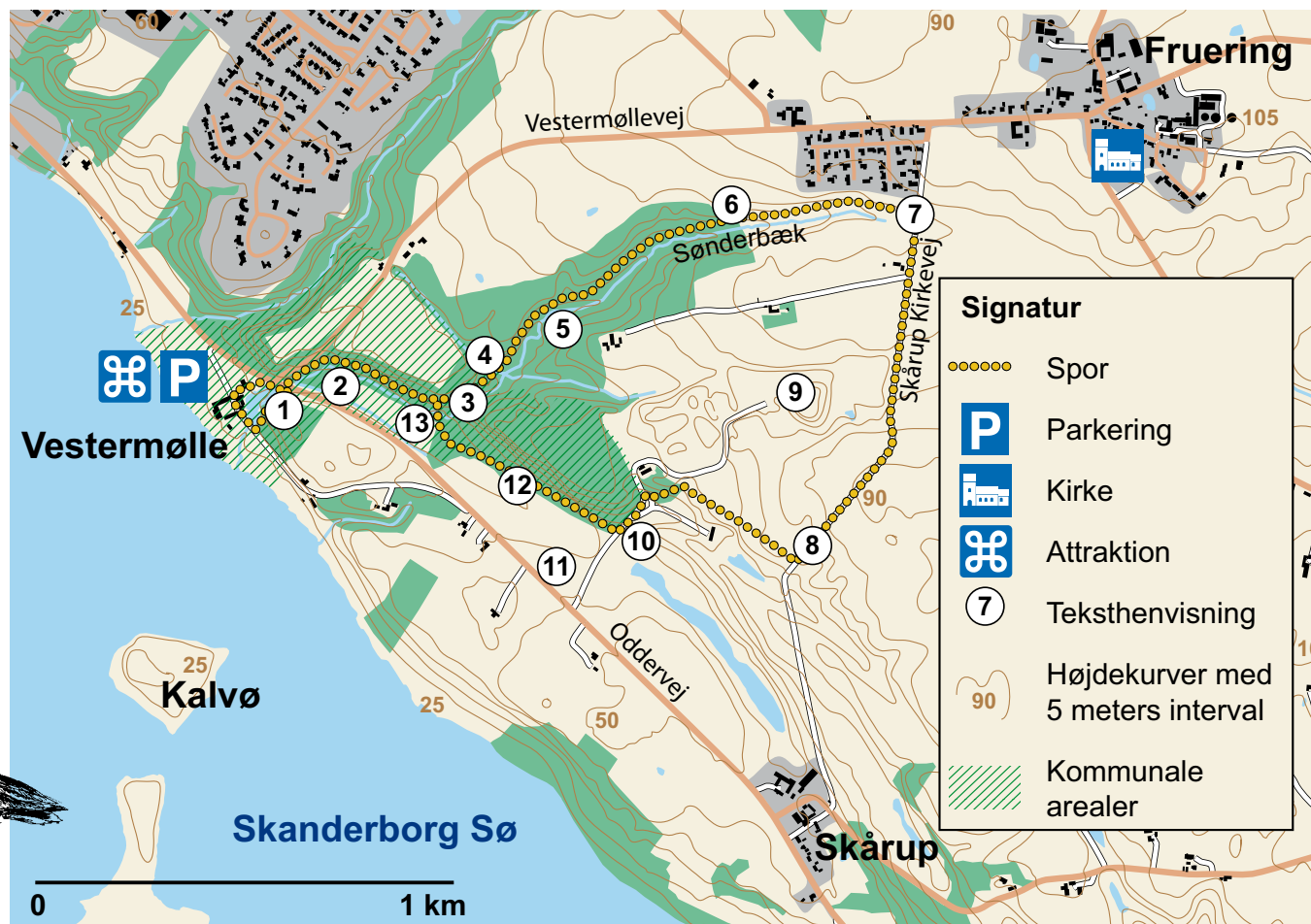
træer fredede og måtte ikke ryddes, afgræsses eller anvendes til andre formål end skovdrift.

7 SKÅRUP KIRKEVEJ

Fruering Kirke ligger på en bakkeknohld ca. 100 m.o.h. Kirken tilhørte indtil reformationen i 1536 Ring Kloster. Kirken var viet til Vor Frue, Jomfru Maria. Skårup Kirkevej blev brugt som adgangsvej/kirkesti til kirken. Langs Skårup Kirkevej kan man nyde udsigten over de åbne vidder med intensivt dyrkede landbrugsarealer.

8 LANDSKABET

Fra Skårup Kirkevej, ca. 90 meter over havet, er der udsigt til Danmarks højeste punkter ved Ejer Bauehøj

(171 m) samt til Himmelbjerget (147 m). Landskabet er præget af et isfremstød fra sydøst for ca. 16.000 år siden.

Randmorænen kan følges fra Hylke til Båstrup (Fårbjerg), Skårup og Hvolbæk, nord om Fruering mod Gram og Jeksen og videre mod Stjær Bakker.

Landskabet ned mod søen er præget af stejle skråninger og slugter formet af smeltevandsstrømme, som f.eks. den slugt, Sønderbækken løber i.

9 RENO SYD

Smeltevandet aflejrede sand, grus og sten, som siden er indvundet som råstoffer. Hvor der i dag er losseplads, var der tidligere grusgrav.

10 VASKEPLADS

Det meget vandrige væld havde tidligere et åbent afløb, som hed Kjaldbækken, og som i dag er rørlagt ned mod Vestermølle. Vandet er okkerfrit, og tidligere kom de "frueringer" her til kilden for at skylle deres vasketøj.

11 TERRASSEN MED ODDERVEJ

Oddervej er anlagt på en flade eller terrasse, der falder brat, ca. 25 m, ned mod søen. Da terrassen blev dannet har den sandsynligvis været afgrænset af dødis, som udfyldte hele søbassinet. Da isen smeltede bort forsvandt også terrassens "støttevæg", og den bratte skrænt ned mod søen blev dannet.

12 VANDFORSYNING

Omkring 1920 blev der i engen etableret to store stødhæverter, som pressede vand fra kilder i skovkanten 70 meter op til en højdebeholder ved Fruering. Okker tilstoppede rørene, og i de hårde vintre i 1940'erne blev anlægget frostsprængt og nedlagt. Et par ejendomme ved Oddervej fik også vand herfra med en mindre stødhævert. Det opstemmede vældområde kan stadig iagttages fra skovvejen.

13 OKKERDANNELSE

Ved plankebroen over Sønderbæk kan man tydeligt se okker. I grundvandet findes opløste jernforbindelser, der er dannet under sure og iltfattige forhold i de vandførende lag. Når disse jernforbindelser får kontakt med ilten i atmosfæren dannes tungtopløselige jernforbindelser - okker. Når der er en vis koncentration af okker i vandet, ødelægges livsbetingelserne for fisk og smådyr. Undertiden kan der på vandoverfladen forekomme en hinde med et glinsende, metallisk skær. Det skyldes forekomst af jernbakterier, som også kan have betydning for okkerdannelse.

© Kort & Matrikstyrelsen (G. 21-01)

Sporet ved Vestermølle ligger et par km sydøst for Skanderborg. Der er parkering ved sporets start. Den grønne firkant viser udsnit svarende til rutekortet på indersiderne. GPS-koordinater til startpunkt: 56.02905°, 9.95793°.

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Husk du er gæst på hovedsageligt privat område. Hunde skal holdes i snor på området. Færdsel er på eget ansvar. Terrænet egner sig bedst til solidt fodtøj som f.eks. gummistøvler, vandresko eller -støvler. Det vil på visse strækninger ikke være muligt at medtage klapvogne eller barnevogne, ligesom sporet ikke egner sig til kørestole.

LODSEJERKONTAKT

Jens Ove Olsen, 86 52 35 40 / 30 11 34 49 og
Hans Hansen 86 92 80 51.

Sporprojektet er støttet økonomisk med Tips- og Lottomidler fra Friluftsrådet, Grønne Partnerskabsmidler fra Skov- og Naturstyrelsen og af Skanderborg Kommune.

Projekt „Spor i Landskabet“ åbner markerede spor i hele landet.

Projektet har følgende samarbejdspartnere:
Danmarks Naturfredningsforening · Dansk Skovforening
Friluftsrådet · Kommunernes Landsfor. · Landbrug & Fødevarer
Landdistrikternes Fællesråd · Skov- og Naturstyrelsen
Støttet med tilskud fra tips- og lottomidler til friluftslivet

Tekst: Efter oplæg fra lektor, cand.mag. Søren Rasmussen
Forside: Udsigten fra Skårup kirkevej, Bendt Nielsen
Tegninger: Michael Petersen

Yderligere oplysninger om „Spor i Landskabet“ fås hos:
Landbrug & Fødevarer, Axeltorv 3, 1609 København V
Telefon 33 39 40 00 · E-mail spor@lf.dk

WWW.SPOR.DK

SPOR0357 · www.artegrafix.dk · 3/2010

Sporet ved Vestermølle

